

НАУЧНО–ТЕХНИЧЕСКАТА КОНФЕРЕНЦИЯ „ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ГОРСКОТО СТОПАНСТВО, ДЪРВООБРАБОТВАЩАТА И МЕБЕЛНАТА ПРОМИШЛЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ“

С. ЧИФЛИК, 16.06.2022

Изводи и предложения от Научно–техническата конференция „Проблеми и перспективи на горското стопанство, дървообработващата и мебелната промишленост в България“ провела се на 16.06.2022 г. в с. Чифлик, Общ. Троян

Горите са нашето най-голямо национално богатство. Исторически те имат важна икономическа, социална и екологична роля за населението в страната. Гаранция за тяхното отговорно, устойчиво и природосъобразно управление е горскостопанската наука, която има над 120 годишни традиции в България.

I. Горите в България заемат кръгло 38% от територията на България и са в общо добро здравословно състояние. За последните 100 години са увеличили територията си близо 2 пъти, за 60 години са увеличили запаса си три пъти (от 243 млн. м³ до 718 млн. м³ през 2020 г.) Само за последните 20 години увеличението е с над 30 %. Средната им възраст е 60 години. Законодателно горите ни са добре защитени, а страната ни предварително е изпълнила почти всички желани параметри на Стратегията на ЕС за горите 2030. Това се отнася както по отношение опазването на „старите (първични) гори или гори във фаза на старост“, така и по отношение на тяхното устойчиво управление като нетен поглъщател на въглероден двуокис. Същото може да се твърди и относно очакваните резултати от Стратегията за биологично разнообразие и Зелената сделка на ЕС, тъй като у нас предварително, още през 2015 година са обявени за защита над 111 000 ха държавни и над 15 000 ха общински гори. България е на второ място в ЕС по дял на защитените зони от Европейската екологична мрежа „Натура 2000“ в горите (57%). Средният дял за ЕС е 18%. Към 2020 г. над 75 % от държавните гори са сертифицирани по FSC®.

Горите са възобновим природен ресурс. Това е в основата на тяхното устойчиво управление, което предполага ползване на дървесина в рамките на прираста. Когато те остаряват прекомерно, прирастът им силно намалява и може да бъде възстановен чрез т.нар. „нормално разпределение по класове на възраст“, т.е. наличие на приблизително равен брой площи горски насаждения в различна възраст или множество разновъзрастни гори. И в двата случая се изисква регулярно прилагане на възобновителни дейности. Поради липсата на достатъчно такива в горите у нас, вече е налице явен негативен ефект - намаляване годишния прираст (за първи път от над 60 години), респ. загуба на дървесни и недървесни ресурси. Едновременно с този ефект, в условията на нестабилен климат, се създават множество допълнителни

предпоставки за увеличаване на здравословните проблеми на насажденията, предизвикани от пожари, каламитети, сняг, вятър и пр. което е логичен резултат от прекомерното натрупането на биомаса в отделните насаждения. В последните години, принудителните и санитарни сечи наближават половината от общия дърводобив, а в някои райони са доминиращи. Естествено те са източник предимно на нискокачествена (технологична) дървесина, макар и с голям диаметър, поради закъснялата сеч. Тази практика води до намаляване на годишния прираст на горите ни и до нерационална употреба на дървесината, която не може да се използва каскадно.

II. Дървесината е суровината на бъдещето – тя е възобновяем ресурс, съхранява CO₂, лесна е за употреба, с добър външен вид и качества. Преработката ѝ позволява прилагане на правилата на кръговата икономика и икономиката с нулев отпадък. Зелената сделка насърчава използването на дървесина там, където е възможно, заменяйки фосилните ресурси. По този начин дървесината се явява „резервоар“ (склад) на CO₂ намалявайки концентрацията му в атмосферата, което може да доведе до забавяне на глобалното затопляне на планетата.

III. Горска промишленост - Горското стопанство, като самостоятелен бранш е с малък дял от БВП (около 0,015 %), но заедно с дървопреработвателната индустрия и производство на мебели в момента надхвърля 3,5-4 % от БВП, като има реална възможност за достигане до 8%. Този потенциал на горския сектор е известен и ползван в много други страни в ЕС и света, защото е с много голяма добавена стойност. Общо секторът генерира заетост от над 120 000 работни места. Интерес и отговорност на държавата е националната суровина – дървесина, не само да се произвежда интензивно, но и да се преработва в България. Така се поддържа поминък и хиляди работни места в потенциално застрашените от обезлюдяване планински и полупланински региони. Отделно са високата добавена стойност и увеличените приходи за бюджета от преки и косвени данъци, когато са налице ясни правила и се прилага така нареченото каскадно потребление на дървесината, и създаването на продукти с висока добавена стойност и дълъг жизнен цикъл. Всъщност това лежи в основата на Стратегията за горите на ЕС 2030.

IV. Предложения:

1. Да бъде срочно направена организация и бъде реализирана Национална горска инвентаризация (по чл.17 от ЗГ), по хармонизирани с ЕС методи, която да даде точна информация за горско – дървесния ресурс на страната. Според някои експерти годишния прираст от 14 млн.м³ е занижен. Не изключено реалните стоящи запаси също да са подценени поне с 10%.
2. Дърводобивът е най-слабото звено в горско-стопанската верига. Ето защо следва да се търсят възможности за модернизацията и механизацията му, чрез подходящи финансови стимули по механизмите на различните фондове и програми на ЕС. Също така са нужни програми за обучение на оператори за работа в горите. Не на последно място разширяване на приложението на дългосрочни договори за дърводобив ще насърчи предприемачите да инвестират в тази дейност.
3. Научно обосновано е плавно увеличаване добива на обла дървесина от горите ни, поне на нива средни за държавите в ЕС, т.е. при съотношение ползване/прираст около 75 %. Съгласно основополагащ документ за горското стопанство у нас - „Стратегически план за развитие на горския

сектор 2014-2023 г.“ такова увеличение е оправдано поради спецификата на горските ресурси у нас, в които огромна част от насажденията са във фаза на зрялост. Колкото е по-развита икономически е съответната държава, толкова е по-високо нивото на устойчиво ползване на възобновимите ресурси като горите. У нас това съотношение е под 50 %, т.е. реално се усвояват по-малко от половината от произведената дървесна маса от горите в страната на годишна база. Противно на насажданите популистки твърдения от лица и организации, нямащи реална научна експертиза и производствен опит, нарастването на съотношението ползване/прираст ще доведе до повишаване на годишния прираст на горите, т.е. по-големи нива на поглъщане на CO₂ в горските територии. Отделно ще е налице по-значимо предлагане на обла дървесина на пазара, респ., нормализиране цените и запазване конкурентоспособността на българските фирми от горскопромишления комплекс на международния пазар.

4. Нужни са още значителни инвестиции за изграждане и поддръжка на подходяща пътна инфраструктура в горските територии. Тя гарантира не само опазването на горите но е задължително условие за разширяване практиките на модерен, безопасен и механизирен дърводобив. Всички експерти в горския сектор са единодушни, че ръчния труд в горите няма бъдеще.
5. Належащи са някои промени в подзаконовата нормативна база – различните наредби по ЗГ, с цел по-широко използване на модерна дърводобивна техника. Например Наредба 8 трябва да разреши разстояние между просеките от 25 метра за ползване на хервестери и форвардери.
6. Категоризация на дърводобивните и дървопреработвателните дружества на база обективни критерии, което да се прави от независимо представителство на самия бранш, с контрол на държавата. Категоризация на сечищата по сложност на дърводобива, което е задача на ИАГ. Само така може да се гарантира каскадното разпределение и употреба на дървесината.
7. Отпадане на всички ограничения за добив, наложени извън Закон за горите и съответните Наредби, с цел обективно прилагане на устойчивото управление горите, в т.ч. отмяна на Заповед 49-398/16.09.2021 г и на Заповед РД 49-195/21.05.2021 г. на министъра на земеделието, които противоречат на горскостопанската наука и действащата нормативна уредба
8. Разширяване на публичността и предвидимостта в сектора. Това включва запознаване на обществото с дейността в горите и фактите за състоянието им, в противовес на популизма и фалшивите новини, носещи се в публичното пространство и имащи за цел да защитават неясни интереси. Популяризиране на дървесината като материал на бъдещето и с изключителна важност за кръговата икономика.